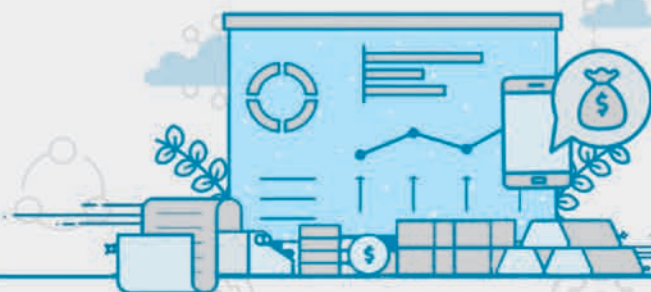

آموزش کامل مفاهیم

بخش اول

آشنایی با اقتصاد

فصل اول

اقتصاد چیست؟

چرا علم اقتصاد را می‌آموزیم؟

گل سرسبد آفرینش و جانشین خداوند روی زمین، آدمی است. خداوند اهداف، برنامه‌ها و مأموریت‌هایی را برای انسان قرار داده است؛ از جمله آبادانی زمین و رفع نیازهای خود؛ البته نظر من اینست که مهم‌ترین مأموریت آدم اینست که مثل آدم زندگی کند. 😊

خداوند منابع و امکاناتی را به امانت در اختیار انسان قرار داده است تا با رفع نیازهای خود و هموعانش، مأموریتی‌هایی را که دارد، انجام دهد. در یک تصویر ساده از زندگی انسان با دو مفهوم مواجه می‌شویم:

۱) نیازهای انسان

۲) منابع و امکانات

اقتصاد، نحوه استفاده صحیح و بهینه از منابع و امکانات را برای رفع نیازها به انسان یاد می‌دهد.

نیازهای انسان

نیازهای انسان محرک او برای تلاش و فعالیت اقتصادی است. هرگاه انسان احساس نیاز کند، برای رفع آن نیاز تلاش و فعالیت می‌کند و پس از برطرف کردن آن، احساس رضایت می‌کند.

احساس نیاز ← تلاش و فعالیت ← رفع نیاز ← احساس رضایت

وقتی صحبت از «انسان» می‌کنیم، نباید صرفاً «فرد» را در نظر بگیریم، بلکه هویت جمعی افراد هم برای ما یک واحد انسانی است؛ مانند خانواده، ملت، اجتماع، سازمان، اداره و همه گروه‌هایی که در آن‌ها عضو هستیم؛ بنابراین وقتی صحبت از نیاز انسان می‌شود، صرفاً نیاز فرد مطرح نیست.

مراتب نیازهای انسان

نیازها	ویژگی	مثال
نیازهای مادی	۱) اولین مرتبه از نیازهای اولیه زندگی است. ۲) توقف در نیازهای مادی و حیوانی موجب می‌شود کمال‌جویی به سیری ناپذیری تبدیل شود و نیازهای کاذبی خلق شود. ۳) زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی و پیگیری نیازهای کاذب موجب توقف یا انحطاط انسان می‌شود.	خوراک، پوشاک، مسکن، آموزش، بهداشت و درمان، امنیت و ...
نیازهای غیرمادی	۱) رفع این نیازها موجب رسیدن انسان به کمال خود می‌شود. ۲) بدون رفع این نیازها انسان به کمال نمی‌رسد.	عاطفی، روحی و معنوی علم، هنر و فرهنگ دین و اخلاق ارتباط و تعامل با انسان‌ها و ...

نکته نیازهای انسان نامحدود و انسان موجودی کمال‌جو است؛ به این معنی که حتی اگر پاره‌ای از نیازهایش هم برآورده شود، هیچ‌گاه احساس بی‌نیازی نمی‌کند، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد.

منابع و امکانات

منابع و امکانات در دسترس انسان دو ویژگی دارند:

۱) منابع و امکانات در دسترس انسان محدود است.

مثال

زمین‌های کشاورزی مرغوبی که بازدهی خوبی دارند و با نزدیک محل زندگی انسان‌ها باشند، محدودند.

ذخایر معدنی به دلیل ناشناخته بودن آن‌ها، محدود بودن دانش فنی بشر و استفاده بی‌رویه از آن‌ها در قرن گذشته، محدود هستند.

۲) انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات، محدودیت دارد؛ چرا؟ چون چسبیده به راه.

زیرا منابع و امکانات را هم می‌توان برای مصارف متعدد مورد استفاده قرار داد و هم می‌توان به روش‌های مختلف از آن‌ها استفاده کرد. اما انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه آنچه را که می‌خواهد به طور همزمان و همیشه داشته باشد؛ در نتیجه باید انتخاب کند.

در زمین کشاورزی هم می‌توان پنبه کاشت و هم می‌توان گندم کاشت.

زمین کشاورزی را می‌توان به روش‌های گوناگون کشت و آبیاری کرد؛ مثلاً به صورت دیم یا آبیاری قطره‌ای.

در استفاده از منابع و امکانات باید به دو نکته توجه کرد:

۱) حفظ و صیانت از آن‌ها

۲) رعایت عدالت بین نسلی

نکته از نظر اقتصاددانان «محدودیت منابع و امکانات» و «محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات» وضعیتی را ایجاد می‌کند که به آن **کمیابی** گفته می‌شود.

در نتیجه:

۱) نیازها و خواسته‌های انسان، گوناگون و نامحدود است.

۲) منابع و امکانات موجود، محدود است. (کمیابی)

۳) انسان‌ها باید از منابع و امکانات در دسترس خود بهترین انتخاب (انتخاب بهینه) را به عمل آورند، یعنی بهترین روش را برای استفاده از منابع به کار گیرند و در بهترین محل مورد استفاده قرار دهند تا بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کنند.

دانش اقتصاد به ما کمک می‌کند تا با پاسخگویی به پرسش‌های زیر «بهترین‌ها» را انتخاب کنیم:

چه چیزی و با چه روشی تولید یا مصرف شود؟

توسط چه کسی و برای چه کسی تولید یا مصرف شود؟

در چه زمان و چه مکانی تولید یا مصرف شود؟

به چه مقداری تولید یا مصرف شود؟

حالا شما همه این سؤالات را با هم جمع کن همیشه به سؤال: «بهترین راه استفاده از منابع و امکانات چیست؟»

ملاک بهترین بودن این است که:

۱) بیشترین میزان منافع از منابع و امکانات موجود به دست آید. (مثلاً تولید بیشتری به عمل آورند)

۲) سطح بالاتری از رفاه برای انسان فراهم شود.

مسئله انتخاب

انسان‌ها در هر انتخابی از روش فایده - هزینه استفاده می‌کنند؛ یعنی در هر انتخابی به طور فطری به دنبال کسب بیشترین منافع (فایده) و دفع ضرر (کم‌ترین هزینه) هستند و آن چیزی را انتخاب می‌کنند که منافع آن از هزینه‌هایش بیشتر باشد. در غیر این صورت از انتخاب آن صرف نظر می‌کنند.

در هر انتخابی اگر منافع بیشتر از هزینه باشد (ضرر > فایده) انتخاب صحیح صورت گرفته است.

نکته ممکن است انسان در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها و این که چه چیزی فایده و چه چیزی هزینه است، اشتباه کند و در نتیجه دست به انتخاب

نادرستی بزند اما در «روش انتخاب» هیچ‌گاه اشتباه نمی‌کند.

به عبارت دیگر ممکن است ما در روش به دست آوردن این که «چه چیزی فایده و چه چیزی هزینه است» و نیز در «روش رسیدن به مصادیق فایده و هزینه»، اشتباه کنیم اما در روش انتخاب که در آن فایده‌ها و هزینه‌ها را فهرست کرده و آن‌ها را کوچکتر بزرگتر می‌کنیم، اشتباه نمی‌کنیم. همه انسان‌ها در انتخاب‌های

خودشان روش واحدی دارند (روش فایده - هزینه) اما در مصادیق فایده‌ها و هزینه‌ها یکسان عمل نمی‌کنند.

برخی از افراد، عقلانیت محدود دارند (یعنی به تفشون‌کمه) این افراد، منافع را صرفاً در منافع مادی و حیوانی خلاصه می‌کنند. یا صرفاً نگاه کوتاه‌مدت دارند و ممکن است در تعیین فهرست کامل فایده‌ها و هزینه‌ها و نیز میزان آن‌ها خطا کنند؛ یعنی از برخی هزینه‌ها یا فایده‌ها غفلت کنند؛ در نتیجه منافع کم، موقتی و کوتاه‌مدت را جایگزین منافع زیاد، دائمی و بلندمدت می‌کنند.

مثال تولیدکننده‌ای که از کیفیت محصول خود می‌کاهد.

فردی که آخرت خود را به دنیا می‌فروشد.

فروشنده‌ای که کم‌فروشی می‌کند یا از کم‌اطلاعی مشتری سوء استفاده می‌کند.

افراد و گروه‌هایی که دست به تخریب و برداشت بی‌رویه از جنگل و آب‌های زیرزمینی می‌زنند.

براساس قانون حیات انسانی، هر انتخابی برابر است با از دست دادن انتخاب یا انتخاب‌های دیگر، یعنی هر چیزی که انتخاب می‌کنیم، در مقابل چیزهای دیگری را از دست می‌دهیم. در تمام انتخاب‌های فردی و جمعی ما یک بده - بستان اتفاق می‌افتد.

اگر بخواهیم منابع و امکانات خود را صرف تولید محصولی بکنیم، فهرستی از محصولات مورد نظر تهیه کرده و آن‌ها را از نظر داشتن منافع بیشتر و هزینه کم‌تر به ترتیب از بالا به پایین رتبه‌بندی می‌کنیم. بدیهی است محصولی که در رتبه اول قرار دارد و منافع بیشتری برای ما دارد را انتخاب می‌کنیم و بنابراین از انتخاب گزینه دوم و نیز گزینه‌های بعدی محروم می‌شویم. پس هزینه انتخاب منافع گزینه اول، برابر است با مقدار منافع از دست داده گزینه دوم؛ به عبارت دیگر، هزینه فرصت گزینه اول برابر است با مقدار منافع حاصل از انتخاب گزینه دوم که آن را از دست داده‌ایم. این هزینه پنهان، همان هزینه فرصت از دست رفته است که برخی در محاسبات هزینه - فایده آن را در نظر نمی‌گیرند.

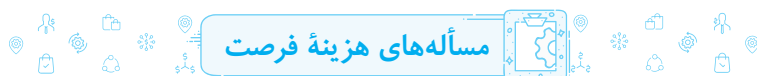
هزینه فرصت انتخاب یا انتخاب‌های از دست رفته‌ای که برای به دست آوردن چیزی از دست داده‌ایم، هزینه فرصت نام دارد.

نکته هزینه فرصت، هزینه عمر و زمان نیست؛ یعنی وقتی می‌گوییم فرصت، ربطی به زمان، عمر و وقت انسان ندارد.

مثال فردی زمینی در اختیار دارد که می‌خواهد در آن کشاورزی کند. او فهرست محصولات مورد نظر خود را به صورت زیر تهیه و اولویت‌بندی کرده است:

میزان فروش (ریال)	محصول
۳,۲۰۰,۰۰۰	گندم
۲,۵۰۰,۰۰۰	توت‌فرنگی
۲,۰۰۰,۰۰۰	جو
۱,۹۰۰,۰۰۰	ذرت

با فرض این که تولید هر چهار محصول هزینه‌های تولید یکسانی دارد، واضح است که صاحب زمین، زمین کشاورزی خود را به کشت گندم اختصاص می‌دهد؛ زیرا انتخاب این گزینه، فروش بیشتر و در نتیجه درآمد بیشتری برای او خواهد داشت. پس کاشت گندم بهترین انتخاب است؛ زیرا منافع بیشتری برای صاحب زمین دارد. گزینه دوم که کشاورز می‌تواند زمین خود را به کشت آن اختصاص دهد، توت‌فرنگی است. در واقع بعد از گندم، اولویت با کشت توت‌فرنگی است که چون کشاورز در زمین خود گندم کاشته است، منافع حاصل از کشت توت‌فرنگی را از دست می‌دهد؛ پس کشت گندم، برای کشاورز هزینه‌ای دارد و هزینه‌اش برابر است با منافع حاصل از کشت توت‌فرنگی، (یعنی ۲,۵۰۰,۰۰۰ ریال) است که از دست داده است.

در فصل ۱، فقط یک نوع مسأله وجود دارد و آن هم مسأله‌های مربوط به محاسبه هزینه فرصت است. مسائل مربوط به هزینه فرصت به دو صورت می‌تواند طرح شود:

۱) وقتی که در انتخاب خود با دو گزینه مواجه هستیم و از بین دو گزینه باید یکی را که منافع بیشتری دارد (بهترین)، انتخاب کنیم.

۲) وقتی که در انتخاب خود با چند گزینه مواجه هستیم و از بین چند گزینه باید یکی را که منافع بیشتری دارد (بهترین)، انتخاب کنیم.

نوع اول: مسائلی که بهترین انتخاب باید از بین دو گزینه صورت گیرد.

سوال یک نیروی کار ساده می‌تواند به عنوان یک کارگر ساختمانی مشغول به کار شود و از درآمد سالیانه‌ای معادل ۷۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال برخوردار شود و یا به عنوان سرایدار یک ساختمانی، سالیانه معادل ۸۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال درآمد کسب کند. هزینه فرصت بهترین انتخاب چه قدر است؟

پاسخ در این جا نیروی کار ساده با دو گزینه (دو شغل) روبه‌روست؛ یکی شغل سرایداری و دیگر کارگری ساختمان. طبیعی است که او شغلی را انتخاب می‌کند که درآمد (منافع) بیشتری دارد؛ در این صورت می‌گوییم او بهترین انتخاب را انجام داده است. پس از انتخاب بهترین گزینه، هزینه فرصت را محاسبه می‌کنیم. حال به صورت گام به گام مسأله را حل می‌کنیم:

گام اول: اولویت‌بندی و مرتب‌کردن گزینه‌ها

ابتدا باید دو گزینه پیش روی نیروی کار یعنی شغل سرایداری و کارگر ساختمانی را براساس منافع و درآمدی که دارند، اولویت‌بندی و مرتب کنیم:

انتخاب اول: سرایداری (بهترین انتخاب) ← درآمد سالیانه: ۸۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال

انتخاب دوم: کارگر ساختمانی ← درآمد سالیانه: ۷۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال

گام دوم: انتخاب بهترین گزینه از بین دو گزینه

انتخاب شغل سرایداری، بهترین انتخاب است؛ زیرا منافع سالیانه حاصل از انتخاب این شغل ۸۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که نسبت به درآمد کارگر ساختمانی بیشتر است.

گام سوم: محاسبه هزینه فرصت

با انتخاب شغل سرایداری، این فرد منفعی به دست آورده و در مقابل منفعی را هم از دست داده است. به عبارت دیگر انتخاب شغل سرایداری برای این فرد هزینه‌ای دارد و هزینه‌اش، مقدار منافع ازدست‌داده گزینه دوم (کارگری ساختمان) است. پس هزینه فرصت انتخاب گزینه اول (سرایداری)، ۷۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال است.

نکته در محاسبه هزینه فرصت، مقدار منافع از دست‌داده گزینه دوم به عنوان هزینه فرصت انتخاب گزینه اول در نظر گرفته می‌شود و هیچ‌گاه تفاضل مقدار منافع به دست‌آمده و مقدار منافع ازدست‌داده به عنوان هزینه فرصت محسوب نمی‌شود.

نوع دوم: مسألی که بهترین انتخاب باید از بین چند گزینه صورت گیرد.

سوال شخصی زمین کشاورزی در اختیار دارد و پس از مطالعات و محاسبات لازم، فهرستی از محصولات که می‌تواند در زمین خود بکارد و نیز منافع حاصل از آن‌ها را به صورت زیر تهیه کرده است:

منافع حاصله	محصول
۱۲۰ میلیون ریال	گوجه‌فرنگی
۱۱۰ میلیون ریال	هندوانه
۲۸۰ میلیون ریال	توت‌فرنگی
۲۲۰ میلیون ریال	کاهو

با توجه به اطلاعات فوق:

الف) کدام محصول را باید برای کشت در زمین خود انتخاب کند؟

ب) هزینه فرصت محصول انتخابی چه قدر است؟

پاسخ

گام اول: اولویت‌بندی و مرتب‌کردن گزینه‌های مورد نظر

ابتدا باید محصولات موردنظر را براساس منافع حاصله به ترتیب از بالا به پایین مرتب کنیم. یعنی محصولی که بیشترین منافع را دارد در رتبه اول و محصولات بعدی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گیرند.

۲۸۰ میلیون ریال	توت‌فرنگی (انتخاب اول / بهترین انتخاب)	۱
۲۲۰ میلیون ریال	کاهو (انتخاب دوم)	۲
۱۷۰ میلیون ریال	گوجه‌فرنگی	۳
۱۱۰ میلیون ریال	هندوانه	۴

گام دوم: انتخاب بهترین محصول با توجه به منافع حاصله

ملاحظه می‌کنید که چون درآمد حاصل از فروش توت‌فرنگی بیشتر از سایر محصولات است، بنابراین اگر کشاورز زمین خود را به کشت توت‌فرنگی اختصاص دهد، ۲۸۰ میلیون ریال درآمد به دست می‌آورد و بدین ترتیب بهترین انتخاب را به عمل آورده است.

گام سوم: محاسبه هزینه فرصت

با انتخاب کاشت توت‌فرنگی در زمین، از انتخاب و کاشت کاهو در زمین محروم می‌شویم. در واقع برای محاسبه هزینه فرصت فقط مقدار منافع گزینه دوم (کاهو) که از دست داده‌ایم مورد توجه قرار می‌گیرد و منافع حاصل از سایر گزینه‌ها (گوجه‌فرنگی و هندوانه) در نظر گرفته نمی‌شود. بنابراین هزینه فرصت کاشت توت‌فرنگی برابر است با مقدار منافع از دست‌داده کاهو:

هزینه فرصت کشت توت‌فرنگی = ۲۲۰ میلیون ریال

تعریف علم اقتصاد

علم اقتصاد، علم انتخاب است و چگونگی انتخاب و تصمیم‌گیری انسان را در زندگی اقتصادی خویش مطالعه می‌کند.

تصمیمات انسان در مورد مسائل اقتصادی، در خواسته‌ها و نیازهای نامحدود او ریشه دارند و باید از طریق به‌کارگیری منابع و امکانات در دسترس، عملی شوند.

علم اقتصاد اقتصاد علمی است که انتخاب‌های بشر را براساس رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب که موارد استفاده مختلف دارند و نیازهای مادی نامحدود او مطالعه و با ارائه بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.

تعریف علم اقتصاد سه نکته مهم را در برمی‌گیرد:

- ۱) نیازهای انسان نامحدود است.
  - ۲) منابع و امکانات محدودند.
  - ۳) منابع و امکانات، موارد استفاده مختلف دارند.
- میثقی مدرس بزنی هدف علم اقتصاد چه؟ راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب و به‌کارگیری بهترین روش برای استفاده از منابع و امکانات محدود.
- علم اقتصاد باید عواملی را که در انتخاب‌های انسان تأثیر می‌گذارد مورد مطالعه قرار دهد، برخی از این عوامل عبارتند از:
- تغییر در اطلاعات، انگیزه‌ها، باورها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها، انتخاب‌ها و تصمیم‌های دیگران و ...

علم اقتصاد درباره چه موضوعاتی بحث می‌کند؟

در علم اقتصاد، اقتصاددانان موضوعات اقتصادی مثل تولید، مصرف، توزیع، تجارت، قیمت، رشد، پیشرفت، فقر، مالیات و ... را با روش‌های علمی مطالعه می‌کنند.

نکته دانش اقتصاد به انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها کمک می‌کند تا با دقت در منافع و هزینه‌ها، بهترین استفاده را از منابع و امکانات خود به عمل آورند و بهترین‌ها را انتخاب کنند.

اصلاً پیوری علم اقتصاد شد اقتصاد؟!

تلاش فکری انسان برای انتخاب بهترین استفاده از منابع و امکانات، موجب پدید آمدن اندیشه اقتصادی شد. بعرض با گسترش و پیشرفت تمدن بشری، اندیشه اقتصادی تکامل بیشتری یافت و با عنوان علم اقتصاد در جایگاه یکی از مهم‌ترین علوم بشری و دانشگاهی قرار گرفت.

برخی از پرسش‌هایی که علم اقتصاد در صدد پاسخ‌گویی به آن‌هاست، در زیر بیان شده است؛ البته به یاد داشته باشید هر یک از این پرسش‌ها صرفاً اقتصادی نیستند بلکه دارای ابعاد اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، حقوقی و ... نیز هست؛ در نتیجه علم اقتصاد تلاش می‌کند با استفاده از یافته‌های سایر علوم به آن‌ها پاسخ دهد.

• چگونه مردم درباره خریدن یا نخریدن یک کالا تصمیم می‌گیرند؟

• چگونه تولیدکنندگان درباره تولید کالاها تصمیم می‌گیرند؟

• چرا قیمت برخی از کالاها افزایش می‌یابد اما قیمت برخی دیگر ثابت می‌ماند یا حتی کاهش می‌یابد؟

• چرا برخی از کشورها در مسیر رشد اقتصادی پیشرفته و برخی دیگر عقب‌مانده‌اند؟

اهمیت اقتصاد در اسلام را با دقت در آیات و احادیث زیر متوجه می‌شویم:

الف) ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه (قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۲۰۱)

۱) اسلام به عنوان دینی کامل در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و از این رو دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد.
۲) در اسلام ارتقاء معنوی انسان و خداگونه شدن او مهم است و به همین دلیل تلاش می‌کند انسان را از اسیر شدن در مادیات و دل بستن به دنیا برهاند از طرفی اسلام بی‌اعتنایی به مسائل دنیوی و اقتصادی را قبول ندارد.

۳) اسلام به دست آوردن آخرت را در گروهی از دست دادن و کنار گذاشتن دنیا نمی‌بیند.

ب) من لا معاش له، لا معاد له

از نظر اسلام در دسترس نبودن معاش، خطری است که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند.

پ) الکاد علی عیاله، کالمجاهد فی سبیل الله

۱) از نظر اسلام فردی که برای ارتقای سطح زندگی خانواده یا هموطنانش می‌کوشد، همانند کسی که در راه خدا جهاد می‌کند، شایسته تقدیر است.

۲) اسلام عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند.

۳) اسلام همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر (از جمله روابط اقتصادی انسان‌ها) را عبادت می‌داند.

۴) تلاش برای رفع و رسیدن به رفاه و توانگری مادی از نظر اسلام پسندیده است.

از نظر اسلام، عقل انسان به تنهایی برای رسیدن به موفقیت و دستیابی به هدف کافی نیست؛ به همین دلیل خداوند دین و پیامبران الهی را فرستاده است. خداوند با در نظر گرفتن سعادت بشر و نیازهای واقعی او، اهداف، برنامه‌ها و قوانین و روش‌هایی را معرفی کرده است تا انسان‌ها بتوانند با هزینه کمتر به پیشرفت و سعادت برسند.

در قرآن تأکید شده است که در صورت عمل به آموزه‌های الهی، همه مشکلات انسان از جمله مشکلات و نیازهای مادی انسان رفع می‌شود و اخلاق و احکام اقتصادی اسلام، راهنما و چراغ راه و تکمیل‌کننده فرآیندی است که انسان با عقلانیت اقتصادی خود برای رسیدن به اهداف خود به آن‌ها نیازمند است. پیامبران مبارزه با ظالمان، استثمارگران و سوء استفاده‌کنندگان از انسان به ویژه در عرصه اقتصادی را سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده بودند و پیامبران تلاش برای رفع محرومیت‌ها، برخورداری از فرصت‌ها و حفظ کرامت انسانی را وظیفه خود می‌دانستند.

علت توجه اسلام به اقتصاد عبارت است از:

۱) اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در زندگی جمعی انسان‌ها

۲) تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی

کشوری که وضعیت اقتصادی آن نابسامان باشد نمی‌تواند پایه‌پای کشورهای دنیا در مسیر پیشرفت همه‌جانبه حرکت کند و بسیار آسیب‌پذیر می‌شود، این کشور از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌شود و نمی‌تواند با اتکاء به فرهنگ ملی خود، مسیر آینده خویش را تعیین کند؛ به همین دلیل به شدت تحت تأثیر اقتصادهای مهاجم قرار می‌گیرد.

نکته جامعه اسلامی برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود باید به رشد و پیشرفت اقتصادی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارها در این مسیر توجه کند.

چند مفهوم اولیه

کالا شیئی است که ارزش اقتصادی و بازاری دارد و برای رفع نیاز یا خواسته‌ای تولید می‌شود؛ مانند محصولات غذایی، لوازم التحریر، میوه و ...

نکته کالا مفهومی اقتصادی است، بنابراین اشیایی که در بازار خرید و فروش نمی‌شوند، کالا محسوب نمی‌شوند.

خدمت آنچه انسان به وسیله آن نیازها یا خواسته‌هایش را رفع می‌کند و غیرملموس و غیرفیزیکی (غیرقابل لمس) است؛ مانند خدمت معلمان، وکلای پزشکان و ...

نکته برای به‌دست آوردن کالا و خدمات باید به تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان، پول بپردازیم.

انواع کالا	توضیحات	مثال
کالای مصرفی	کالایی است که بعد از تولید و عرضه در بازار توسط مصرف‌کننده نهایی خریداری و به مصرف می‌رسد.	خرید شیر برای مصرف روزانه خانوار
کالای واسطه‌ای	کالایی است که تولیدکنندگان دیگر، آن را به منظور ادامه فرآیند تولید و تبدیل آن به کالاهای دیگر خریداری و مصرف می‌کنند. نکته این کالاها خروجی یک کارخانه هستند که به عنوان ورودی در یک کارخانه دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند.	خرید شیر به منظور استفاده در کارخانه بستنی‌سازی
کالای بی‌دوام	کالایی است که با یک بار استفاده از بین می‌رود.	میوه و ظروف یکبار مصرف
کالای بادوام	کالایی است که خود، مصرف نمی‌شود بلکه در طول زمان، خدمات آن مورد استفاده قرار می‌گیرد.	اتومبیل و یخچال
کالای سرمایه‌ای	کالای بادوامی است که در فرآیند تولید از سوی نیروی انسانی به کار گرفته می‌شود.	یخچال در مغازه بستنی‌فروشی و ماشین‌آلات در کارخانه‌های نساجی
کالای ضروری	کالایی است که برای تأمین نیازهای اولیه خریداری و مصرف می‌شود.	نمک و دارو
کالای تجملی	کالایی است که برای تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر توسط مصرف‌کننده خریداری و مصرف می‌شود. نکته مصرف‌کننده معمولاً در مقابل تغییرات قیمت (افزایش یا کاهش قیمت) یک کالا واکنش نشان می‌دهد. هرچه کالایی ضروری‌تر و با اهمیت‌تر باشد، حتی اگر قیمت آن کالا در بازار افزایش یابد، مصرف‌کننده میزان مصرف خود را تغییر نمی‌دهد. در این صورت می‌گوییم آن کالا، کالای ضروری است؛ چرا؟ زیرا این کالا آن قدر برای مصرف‌کننده مهم و حیاتی است که حتی اگر قیمت آن افزایش یابد، او حساسیت و واکنشی نشان نمی‌دهد و از میزان مصرفش کم نمی‌شود. برای یک بیمار، مصرف دارویی مهم و حیاتی است؛ بنابراین حتی اگر قیمت آن دارو افزایش یابد، میزان مصرف و خرید او کم نمی‌شود. در مورد کالاهای لوکس و تجملی (غیرضروری) مصرف‌کننده نسبت به تغییرات قیمت حساسیت و واکنش نشان می‌دهد و متناسب با تغییر قیمت، میزان مصرف او هم تغییر می‌کند؛ چرا؟ زیرا این نوع کالاها برای مصرف‌کننده اهمیت چندانی ندارند. اگر قیمت یک تابلوی نقاشی به میزان زیادی گران شود، مصرف‌کننده حساسیت نشان می‌دهد و آن را نمی‌خرد. اما به پیروی! ممکنه من بگم فرش به کالای ضروریه اها برای شما ضروری نباشه؛ پس ضروری یا تجملی بودن، مفهومی اقتصادی است که از فردی به فرد دیگر و زمانی به زمان دیگر متفاوت است.	تابلوفرش و نورافشان

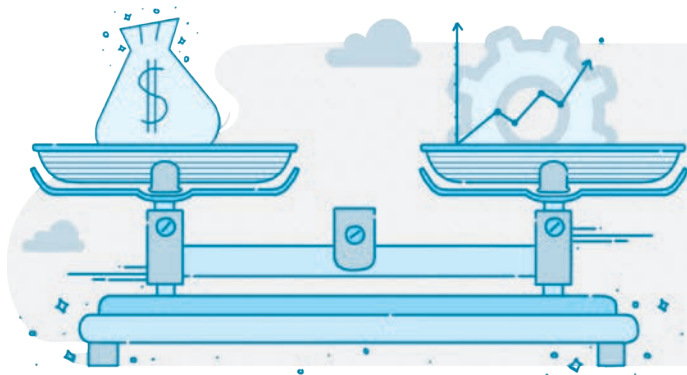
کلاس | اقتصاد کنکور | بخش ۱

<p>در تولید، مصرف و مبادله کالاها و خدمات نقش ایفا می‌کنند.</p>	<p>افراد و خانوارها سازمان‌ها و شرکت‌ها مؤسسات انتفاعی و مؤسسات غیرانتفاعی خیریه‌ها</p>	<p>بازیگران خرد</p>
<p>دولت: در زمینه ایجاد نظم و انضباط، نظارت بر عملکرد اقتصاد و تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) فعالیت می‌کند. کشورها: با یکدیگر روابط و مبادلات مختلف تجاری و اقتصادی برقرار می‌کنند. سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهانی یا منطقه‌ای: روابط اقتصادی بین کشورها را رونق می‌دهند و حقوق همه طرف‌های درگیر در تجارت جهانی را حفظ می‌کنند.</p>	<p>دولت کشورها مؤسسات بین‌المللی، جهانی و منطقه‌ای</p>	<p>بازیگران کلان</p>

بازیگران و فعالان عرصه اقتصاد در صورتی می‌توانند مانند یک گروه موفق عمل کنند که:

- ۱) چه در عرصه داخلی و چه در عرصه خارجی، توانایی و قابلیت‌هایشان به خوبی رشد کند.
- ۲) تقسیم کار درست بین آن‌ها شکل گرفته باشد.
- ۳) تعامل، همکاری و هم‌افزایی بیشتری بین آن‌ها صورت گیرد.
- ۴) فعالیت‌های یکدیگر را خنثی نکنند.

فصل اول

اقتصاد چیست؟

۱- در رابطه با «نیازهای انسان» کدام گزینه درست نیست؟

- ۱) محرک انسان برای تلاش و فعالیت، نیازهای اوست و نیازهای مادی، اولین مرتبه از نیازهای زندگی انسان است.
- ۲) به طور طبیعی انسان با برآورده شدن نیازهایش، احساس بی‌نیازی می‌کند.
- ۳) نیازها و خواسته‌های انسان گوناگون و نامحدود است و منابع و امکانات در دسترس بشر برای رفع نیازها، محدود هستند.
- ۴) نیازهای مادی نامحدود انسان باید از طریق به کارگیری منابع و امکانات در دسترس او برآورده شوند.

۲- کدام عبارت معرّف «کمال‌جویی» انسان است؟

- ۱) در نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف نشود، مراتب نیازها را به خوبی طی کند و نیازهای غیرمادی خود را رفع کند.
- ۲) مراتب نیازهای مادی را طی کند و با رفع نیازهای مادی و اولیه زندگی خود به نوعی رضایت‌مندی دست یابد.
- ۳) با اولویت قرار دادن نیازها و خواسته‌های مادی، برای ارتقای سطح زندگی خانواده خود و هموعانش تلاش کند.
- ۴) با بی‌اعتنایی نسبت به نیازهای طبیعی و مادی، ارتقای فکری و روحی خود را مدنظر قرار دهد.

۳- هر یک از موارد زیر با کدام نوع از نیازهای انسان مرتبط است؟

- الف) نیازهایی که با رفع آن‌ها انسان به کمال خود می‌رسد. (ب) نیازهایی که اولین مرتبه از نیازهای اولیه زندگی هستند.
- ۱) الف) نیازهای روحی و روانی - نیاز به آب سالم (ب) نیاز به علم و فرهنگ - نیاز به خوراک
  - ۲) الف) نیازهای عاطفی و معنوی - نیاز به خودشکوفایی (ب) نیاز به سر پناه - نیاز به فرهنگ و دین
  - ۳) الف) نیاز به آموزش و مسکن - نیاز به دین و اخلاق (ب) نیاز به غذا - نیاز به پوشاک
  - ۴) الف) نیاز به ارتباط و تعامل با انسان‌ها - نیاز به هنر و آموزش (ب) نیاز به امنیت - نیاز به بهداشت و درمان

۴- کدام گزینه در رابطه با ویژگی «سیری‌ناپذیری» انسان درست است؟

- ۱) توقف در نیازهای مادی و حیوانی — خلق نیازهای کاذب — سیری‌ناپذیری — توقف و انحطاط انسان
- ۲) رفع نیازهای مادی و غیرمادی — زیاده‌روی در رفع نیازهای غیرمادی — ارضاء حس سیری‌ناپذیری — رشد و تعالی انسان
- ۳) رفع نیازهای روحی و معنوی — رفع نیازهای اولیه زندگی — سیری‌ناپذیری — کمال‌جویی
- ۴) رفع نیازهای غیرمادی — پیگیری نیازهای ضروری — ارضاء حس کمال‌جویی — رشد و تکامل انسان

۵- هر کدام از عبارتهای زیر به کدام موضوع اشاره دارد؟

- الف) انسان، بهره‌بردار و منابع و امکانات موجود در جهان محدود است.
- ب) زمین‌های کشاورزی را هم می‌توان برای تولید پوشاک به زیر کشت پنبه برد و هم برای تهیه غذا در آن گندم کاشت.
- ج) انسان تشنه‌ای که تشنگی خود را با آب دریا برطرف کند، تشنه‌تر خواهد شد.
- ۱) الف) کمیابی (ب) امکان مصارف متعدد منابع و امکانات (ج) سیری‌ناپذیری انسان
  - ۲) الف) محدود بودن دانش فنی بشر (ب) نیازها و خواسته‌های نامحدود انسان (ج) کمال‌جویی انسان
  - ۳) الف) نیازها و خواسته‌های گوناگون انسان (ب) کمیابی منابع و امکانات (ج) احساس بی‌نیازی انسان
  - ۴) الف) محدودیت داشته‌های بشر (ب) روش‌های مختلف بهره‌برداری از منابع و امکانات (ج) حس رضایتمندی انسان

۶- کدام گزینه نمی‌تواند دلیل عبارت «ذخایر معدنی با وجود فراوان بودن در کره زمین محدود است» باشد؟

- ۱) ناشناخته بودن بسیاری از ذخایر معدنی
- ۲) استفاده بی‌رویه از منابع در قرن گذشته
- ۳) محدود بودن دانش فنی بشر
- ۴) مصرف هم‌زمان و همیشگی از منابع زیرزمینی

۷- از نظر اقتصاددانان، اصطلاح «کمیابی» به چه معناست؟

- ۱) محدودیت منابع و امکانات موجود در جهان - امکان مصارف گوناگون منابع و امکانات طبیعی
- ۲) امکان مصارف متعدد منابع و امکانات موجود - روش‌های مختلف استفاده از منابع و امکانات در دسترس
- ۳) محدودیت منابع و امکانات در دسترس انسان - محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات موجود
- ۴) محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات - محدودیت روش‌های مختلف استفاده از منابع و امکانات

۸- ملاک «بهترین انتخاب» در استفاده از منابع و امکانات کدام است؟

- ۱) با استفاده از منابع بتوان بیشترین میزان منافع را به دست آورد و سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کرد.
- ۲) با انتخاب‌های عاقلانه، بتوان منافع زیاد و دائمی را جایگزین منافع موقتی کرده و بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کرد.
- ۳) با بهره‌برداری هرچه بیشتر از منابع و امکانات بتوان کالاها و خدمات بیشتری را تولید کرد و به مصرف رساند.
- ۴) با استفاده بیشتر از ثروت‌ها و امکانات طبیعی نیازهای افراد جامعه را برطرف کرد و زمینه را برای مصرف هرچه بیشتر افراد جامعه فراهم کرد.

۹- کدام گزینه جملات و عبارات زیر را کامل می‌کند؟

- الف) علم اقتصاد در مورد ..... در زندگی اقتصادی انسان مطالعه می‌کند.
- ب) تصمیمات انسان در مورد مسائل اقتصادی عمدتاً در ..... ریشه دارد.
- ج) علم اقتصاد با ارائه بهترین انتخاب‌ها ..... را مدیریت می‌کند.
- ۱) الف) نیازها و خواسته‌های نامحدود افراد ب) انتخاب‌های او ج) چگونگی استفاده از منابع و امکانات موجود
- ۲) الف) روش انتخاب ب) نیازها و خواسته‌های نامحدود او ج) نیازهای محدود انسان‌ها
- ۳) الف) خواسته‌ها و نیازهای مادی انسان ب) انتخاب‌های او ج) تصمیمات فردی و جمعی انسان
- ۴) الف) چگونگی انتخاب و تصمیم‌گیری انسان ب) نیازها و خواسته‌های نامحدود او ج) رفتارهای فردی و جمعی انسان

۱۰- کدام گزینه، عبارت زیر را کامل می‌کند؟

«آن‌چه اسلام در قالب تأکید بر اخلاق و احکام اقتصادی ارائه کرده است .....

- ۱) مبین آن است که رشد و تعالی فکری و روحی انسان و رفع همه مشکلات او در گرو رهایی از مادیات و مسائل دنیوی و اقتصادی است.
- ۲) این است که تلاش برای حل مشکلات و نیازهای مادی انسان مقدم بر مبارزه با ظالمان، استثمارگران و سوء استفاده‌کنندگان از انسان در عرصه اقتصادی است.
- ۳) چراغ راه و تکمیل‌کننده فرایندی است که عقلانیت اقتصادی برای رسیدن به اهداف خود بدان‌ها نیازمند است.
- ۴) نشان‌دهنده این است که انسان با تکیه بر عقل خود می‌تواند به موفقیت و هدف خود برسد و سعادت خود و جامعه را تأمین کند.

۱۱- هریک از موارد زیر به کدام آیه شریفه یا حدیث اشاره دارد؟

- الف) در دسترس نبودن معاش، خطری است که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند.
- ب) اسلام دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد و به دست آوردن آخرت را در گرو از دست دادن و کنار گذاشتن دنیا نمی‌بیند.
- ۱) من لا معاش له، لا معاد له - ﴿ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه﴾
- ۲) من لا معاش له، لا معاد له - الکاد علی عیاله، کالمجاهد فی سبیل اللّٰه
- ۳) ﴿ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه﴾ - من لا معاش له، لا معاد له
- ۴) ﴿ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه﴾ - واعلموا انما اموالکم و اولادکم فتنه

۱۲- کشوری که وضعیت اقتصادی آن ..... باشد بسیار آسیب‌پذیر شده و به ..... دچار می‌شود. چنین جامعه‌ای نمی‌تواند با اتکاء به ..... خود، مسیر

آینده خود را مشخص کند و به شدت تحت تأثیر ..... قرار می‌گیرد.

- ۱) عقب‌مانده - مشکلات سیاسی - سرمایه‌های ملی - قدرت‌های فرهنگی دنیا
- ۲) نابسامان - بحران‌های گسترده اجتماعی - فرهنگ ملی - اقتصادهای مهاجم
- ۳) عقب‌مانده - مشکلات سیاسی - نیروی کار داخلی - تهاجم فرهنگی شرق و غرب
- ۴) نابسامان - بحران‌های گسترده اجتماعی - تولیدات داخلی - اقتصادهای منزوی

۱۳- کدام گزینه با معنا و مفهوم آیه شریفه «ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الاخره حسنه» همخوانی ندارد؟

(۱) اسلام دنیا و آخرت را با هم مورد توجه قرار می‌دهد.

(۲) اسلام به دست آوردن آخرت را در گروهی از دست دادن و کنار گذاشتن دنیا نمی‌بیند.

(۳) اسلام با این‌که ارتقای معنوی انسان و خداگونه شدن او را مدنظر دارد اما بی‌اعتنایی به مسائل دنیوی و اقتصادی را قبول ندارد.

(۴) اسلام در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و به همین دلیل مسائل دنیوی و مادی را تبلیغ نمی‌کند.

۱۴- کدام گزینه، جملات و عبارات زیر را کامل می‌کند؟

(الف) دانش اقتصاد با دقت در ..... کمک می‌کند انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها در استفاده از ..... بهترین‌ها را انتخاب کنند.

(ب) علم اقتصاد انتخاب‌های بشر را به صورت رابطه بین ..... او مطالعه می‌کند و با ارائه بهترین انتخاب‌ها ..... را مدیریت می‌کند.

(ج) در یک تصویر بسیار ساده از حیات انسان با دو مفهوم، یعنی ..... روبه‌رو می‌شویم.

(۱) (الف) بده، بستان‌ها - ثروت‌ها و منابع طبیعی خود (ب) منابع و امکانات نامحدود و نیازها و خواسته‌های مادی - رفتارهای اقتصادی انسان (ج) انتخاب و اقتصاد

(۲) (الف) منافع و هزینه‌ها - منابع و امکانات خود (ب) منابع و عوامل تولید کمیاب و نیازهای مادی نامحدود - رفتارهای فردی و جمعی انسان (ج) نیازهای انسان و منابع و امکانات

(۳) (الف) موضوعات و پدیده‌های طبیعی - منابع و ثروت‌های موجود (ب) منابع و عوامل تولید کمیاب و نیازهای مادی نامحدود - رفتارهای فردی و جمعی انسان (ج) انتخاب و کمیابی

(۴) (الف) هزینه‌ها و فایده‌ها - منابع طبیعی و انسانی (ب) منابع و امکانات در دسترس بشر و نیازهای نامحدود - رفتارهای اقتصادی انسان (ج) منابع محدود و مصارف متعدد

۱۵- کشاورزی با مطالعات و محاسباتی که انجام داده می‌تواند قطعه زمین زراعی خود را به کشت گندم، جو، پنبه و ذرت اختصاص دهد و با کاشت هر یک از این محصولات به ترتیب ۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰، ۴۳۵,۰۰۰,۰۰۰، ۴۵۳,۰۰۰,۰۰۰ و ۴۳۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال منفعت کسب کند. چنانچه هزینه تولید این محصولات یکسان باشد، بهترین انتخاب او برای کاشت در زمین کدام است و هزینه فرصت او چه قدر است؟

(۱) پنبه - ۴۵۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۲) گندم - ۴۵۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۳) پنبه - ۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۴) گندم - ۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۱۶- فردی زمینی در اختیار دارد و می‌خواهد در آن کشاورزی کند. فهرست محصولات مورد نظر او برای کاشت در زمین به شرح زیر است:

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول و با فرض این‌که هزینه‌های تولید محصولات یکسان است:

نام محصول	مقدار (کیلو)	قیمت (ریال)
پنبه	۶۰	۷۰,۰۰۰
گندم	۱۳۰	۲۵,۰۰۰
ذرت	۱۰۰	۴۰,۰۰۰
سیب‌زمینی	۸۰	۵۵,۰۰۰

(الف) منافع حاصل از تولید بهترین محصول کدام است؟

(ب) هزینه فرصت انتخاب بهترین محصول کدام است؟

(۱) (الف) ۴,۴۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۴,۲۰۰,۰۰۰ ریال

(۲) (الف) ۴۴۰,۰۰۰ ریال (ب) ۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال

(۳) (الف) ۴,۴۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۴,۴۰۰,۰۰۰ ریال

(۴) (الف) ۴۴۰,۰۰۰ ریال (ب) ۳۲۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۱۷- چنانچه فردی زمین خود را به تولید محصولی اختصاص دهد می‌تواند سالیانه معادل ۱۲۰ میلیون ریال درآمد کسب کند و اگر آن را اجاره دهد، می‌تواند ماهیانه ۱۶ میلیون ریال درآمد کسب کند. در صورت انتخاب بهترین گزینه از نظر منافع سالیانه، هزینه فرصت ازدست‌رفته چه قدر است؟

(۱) ۷۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۲) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۳) ۱۹۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۴) ۱۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۱۸- یک تولیدکننده پوشاک می‌تواند مقدار پارچه‌ای را که در اختیار دارد به دوخت ۲ عدد مانتو به ارزش هر یک ۸۴۰,۰۰۰ ریال و یا ۵ عدد پیراهن به ارزش هر کدام ۳۵۰,۰۰۰ ریال و یا ۳ عدد کت به ارزش هر یک ۴۲۰,۰۰۰ ریال اختصاص دهد. براساس محاسبات هزینه - فایده:

(الف) تولید کدام نوع پوشاک منافع بیشتری برای تولیدکننده خواهد داشت؟

(ب) مقدار منافع حاصل از انتخاب بهترین گزینه کدام است؟

(ج) مقدار منافع ازدست‌داده دومین انتخاب کدام است؟

(۱) (الف) مانتو (ب) ۸۴۰,۰۰۰ ریال (ج) ۳۵۰,۰۰۰ ریال (الف) مانتو (ب) ۱,۶۸۰,۰۰۰ ریال (ج) ۷۵۰,۰۰۰ ریال

(۳) (الف) پیراهن (ب) ۵۵۰,۰۰۰ ریال (ج) ۱,۲۶۰,۰۰۰ ریال (الف) پیراهن (ب) ۱,۷۵۰,۰۰۰ ریال (ج) ۶۸۰,۰۰۰ ریال

۱۹- در قطعه زمینی به مساحت ۵ هکتار می توان ۱۵۰ کیلوگرم ذرت به ارزش ۲۳ میلیون ریال و یا ۱۸۰ کیلوگرم گندم به ارزش ۳۲ میلیون ریال برداشت نمود. با

توجه به محدودیت انسان در بهره‌برداری همزمان از منابع:

(الف) از منافع مورد انتظار کدام نوع محصول باید صرف نظر کرد؟

(ب) هزینه فرصت برای کدام محصول در نظر گرفته می‌شود؟

(ج) مقدار منافع به دست آمده و مقدار منافع از دست داده به ترتیب چه قدر است؟

(۱) الف) ذرت (ب) گندم (ج) ۳۲ میلیون ریال - ۲۳ میلیون ریال

(۳) الف) ذرت (ب) ذرت (ج) ۲۳ میلیون ریال - ۳۲ میلیون ریال

(۲) الف) گندم (ب) گندم (ج) ۳۲ میلیون ریال - ۲۳ میلیون ریال

(۴) الف) گندم (ب) ذرت (ج) ۲۳ میلیون ریال - ۳۲ میلیون ریال

۲۰- فردی تصمیم دارد مبلغ ۸۰۰ میلیون ریال سرمایه نقدی خود را سرمایه‌گذاری کند. فهرست مواردی که می‌تواند از طریق آن‌ها سرمایه‌گذاری و سود کسب

کند، به شرح زیر است:

براساس محاسبات هزینه - فایده:

(الف) هزینه فرصت انتخاب بهترین سرمایه‌گذاری کدام است؟

(ب) منافع حاصل از انتخاب بهترین سرمایه‌گذاری چه قدر است؟

(ج) مفهوم «هزینه فرصت» کدام است؟

نوع سرمایه‌گذاری	سود سالیانه (به درصد)
خرید اوراق مشارکت طرح‌های نیروگاهی	۱۸
سپرده‌گذاری در سپرده بلندمدت بانک‌ها	۱۵
صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری	۲۲

(۱) الف) ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) مقدار منافع انتخاب گزینه‌های بعدی که فرد باید از آن صرف نظر کند.

(۲) الف) ۱۴۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) تعداد انتخاب‌هایی که فرد بابت انتخاب گزینه اول از دست می‌دهد.

(۳) الف) ۱۴۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) مقدار منافع از دست داده دومین انتخاب خوب که فرد از دست داده است.

(۴) الف) ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ب) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) مقدار منافع از دست داده انتخاب‌های بعدی که فرد از دست داده است.

۲۱- وجه افتراق کالا و خدمات کدام است؟

(۱) کالا شیئی ملموس و فیزیکی است اما خدمات غیرملموس و غیرفیزیکی است.

(۲) ارزش کالا در بازار بیشتر از ارزش خدمات است.

(۳) کالا مفهومی اقتصادی است اما خدمات، اجتماعی هستند.

(۴) کالا شیئی است که در بازار خریدوفروش می‌شود اما خدمات قابل خریدوفروش نیست.

۲۲- ملاک «ضروری یا تجملی» بودن یک کالا کدام است؟

(۱) حساسیت مصرف‌کننده نسبت به قیمت

(۲) افزایش یا کاهش قیمت کالا در بازار

(۳) واکنش مصرف‌کننده نسبت به تغییر مقدار کالا

(۴) مصرف کالا از زمانی به زمان دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر

۲۳- هریک از تعاریف زیر مربوط به کدام نوع کالا است و مثال آن کدام است؟

(الف) کالاهایی که خودشان مصرف نمی‌شوند، بلکه در طول زمان خدمات آن‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.

(ب) کالاهایی که برای تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر خریداری می‌شوند و به مصرف می‌رسند.

(ج) کالاهایی که توسط کارخانه‌های دیگر خریداری می‌شوند و برای تولید کالاهای دیگر به کار می‌روند.

(د) کالاهایی که توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری می‌شوند و مورد استفاده قرار می‌گیرند.

(۱) الف) کالای بادوام: اتومبیل (ب) کالای تجملی: تابلوفرش (ج) کالای بادوام: تراکتور (د) کالای ضروری: رب گوجه‌فرنگی

(۲) الف) کالای سرمایه‌ای: ماشین‌آلات کارخانه‌ها (ب) کالای لوکس: فرش دستباف (ج) کالای بادوام: یخچال در مغازه آب‌میوه‌فروشی (د) کالای بی‌دوام: مواد غذایی

(۳) الف) کالای سرمایه‌ای: ابزار و تجهیزات مکانیکی (ب) کالای لوکس: نورافشان (ج) کالای واسطه‌ای: چوب (د) کالای مصرفی: پوشاک

(۴) الف) کالای بادوام: تلویزیون (ب) کالای تجملی: آباژور (ج) کالای واسطه‌ای: چرم (د) کالای بادوام: مسکن

۲۴- گروه‌های زیر جزء کدام دسته از فعالان عرصه اقتصاد هستند و نقش و وظیفه آن‌ها کدام است؟

«خانواده‌ها، مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، افراد، مؤسسات خیریه»

(۱) بازیگران خرد - تولید محصولات یا تأمین برخی نیازهای عمومی مثل دفاع نظامی

(۲) بازیگران خرد - تولید کالاها و خدمات و یا مصرف آن‌ها و مبادله با یکدیگر

(۳) بازیگران کلان - تولید محصولات و برقراری روابط اقتصادی با کشورهای دیگر

(۴) بازیگران کلان - تولید کالاها و خدمات و یا مبادلات مختلف تجاری و اقتصادی با کشورهای همسایه

۲۵- مصرف‌کننده میزان اهمیت کالا را با ..... نشان می‌دهد. اگر فردی با وجود ..... کالایی، مقدار مصرف خود را تغییر دهد، به اصطلاح اقتصادی، آن کالا ..... است اما اگر با کوچک‌ترین .....، مقدار مصرف آن از سوی مصرف‌کننده تغییر نکند، اصطلاحاً آن کالا یک ..... است.

- ۱) حساسیت نسبت به میزان مصرف - کاهش قیمت - ضروری - افزایش در قیمت - کالای تجملی
- ۲) حساسیت نسبت به میزان مصرف - کاهش قیمت - مصرفی - تغییر در قیمت - کالای ضروری
- ۳) حساسیت خود نسبت به تغییر قیمت - افزایش قیمت - لوکس - افزایش در قیمت - کالای ضروری
- ۴) حساسیت خود نسبت به تغییر قیمت - افزایش قیمت - تجملی - تغییر در قیمت - کالای تجملی

۲۶- کدام مورد «فعال اقتصادی کلان» محسوب می‌شود و نقش و وظیفه آن کدام است؟

- ۱) دولت: ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد یا تأمین برخی نیازهای عمومی
- ۲) سازمان‌ها و مؤسسات دولتی: تولید کالا و خدمات و یا تأمین دفاع نظامی کشور
- ۳) بنگاه‌های اقتصادی: تهیه کالاها و خدمات و مبادله محصولات با تولیدکنندگان دیگر
- ۴) کشورها: ارائه کالاها و خدمات خاص به برخی مصرف‌کنندگان

۲۷- نتیجه منطقی عبارت زیر کدام است؟

«منابع و امکانات برای انسان هم امکان مصارف متعددی دارد و هم با روش‌های مختلف می‌توان از آن‌ها استفاده کرد.»

- ۱) انسان با توجه به منابع و ثروت‌های بیکران الهی باید در مورد روش انتخاب خود برای بهره‌برداری از منابع و امکانات تصمیم بگیرد.
- ۲) انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه آن‌چه را می‌خواهد همزمان و همیشه داشته باشد، در نتیجه باید انتخاب کند.
- ۳) انسان برای تأمین نیازهای خود، خانواده و هم‌نوعانش به منابع و امکانات طبیعی نیاز دارد تا با انتخاب بهترین روش استفاده از آن‌ها سطح رفاه خود و جامعه را افزایش دهد.

۴) خداوند منابع و ثروت‌های طبیعی و انسانی را به امانت در اختیار انسان قرار داده است تا با استفاده از آن‌ها بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کند.

۲۸- «زمین‌های کشاورزی را هم می‌توان برای تولید پوشاک به زیر کشت پنبه برد و هم برای تهیه غذا در آن گندم کاشت.» این مطلب بیانگر این است که:

- ۱) زمین‌های مرغوبی که بازدهی خوبی دارند، محدود هستند و باید استفاده از آن‌ها با رعایت عدالت بین نسلی باشد.
- ۲) زمین‌های کشاورزی نسبتاً زیادی که در اختیار جامعه قرار دارد، برای تولید کالا برای رفع یک نیاز معین به‌کار می‌روند.
- ۳) انسان باید در مورد روش بهره‌برداری از منابع و امکانات تصمیم‌گیری کند و بهترین تصمیم را انتخاب کند.
- ۴) منابع و امکانات در دسترس انسان امکان مصارف متعدد دارد؛ یعنی می‌توان از آن‌ها برای تولید کالاهای مختلف استفاده کرد.

۲۹- کدام گزینه عبارات زیر را کامل می‌کند؟

الف) از ویژگی‌های مهم اسلام این است که عبادت را صرفاً به ..... محدود نمی‌کند و به ..... از جمله روابط اقتصادی هم رنگ عبادت می‌زند.

ب) اسلام با در نظر گرفتن ..... اهداف، برنامه‌ها، قوانین و روش‌هایی را معرفی می‌کند تا انسان‌ها با هزینه کم‌تر به ..... برسند.

۱) الف) رابطه فرد با خدا - همه ارتباطات افراد ب) نیازهای مادی بشر - ثروت‌اندوزی

۲) الف) جهاد در راه خدا - تلاش‌ها و مجاهدت‌های انسان ب) سعادت بشر - رفاه و توانگری مادی

۳) الف) رابطه فرد با خدا - پیوندهای افراد با یکدیگر ب) نیازهای واقعی او - پیشرفت و سعادت

۴) الف) جهاد در راه خدا - ارتباطات و تعاملات افراد با یکدیگر ب) نیازهای معنوی بشر - سرمایه‌داری

۳۰- فردی در باغ میوه خود میوه‌های مختلفی را تولید می‌کند. یک شرکت تولید مواد غذایی برای تولید مربا با او قرارداد بسته است و محصول سیب و آلبالوی

باغ او را خریداری می‌کند. فرد مذکور باقیمانده محصول خود را برای مصرف خانواده خود اختصاص داده است. او تصمیم دارد از سال آینده به جای کشت

سیب و آلبالو در زمین خود، توت‌فرنگی و گوجه‌فرنگی کشت کند. بر این اساس:

الف) سیب و آلبالوی خریداری شده توسط شرکت تولیدی، چه نوع کالایی محسوب می‌شود؟

ب) در صورت اجرای تصمیم خود در سال آینده، هزینه فرصت کدام است؟

ج) سیب و آلبالوی مورد استفاده خانواده فرد مذکور، چه نوع کالایی هستند؟

۱) الف) کالای واسطه‌ای ب) مقدار منافع حاصل از سیب و آلبالو که از آن صرف نظر می‌کند ج) کالای مصرفی

۲) الف) کالای سرمایه‌ای ب) سودی که از فروش توت‌فرنگی و گوجه‌فرنگی‌ها به دست می‌آورد ج) کالای ضروری

۳) الف) کالای سرمایه‌ای ب) درآمدی که می‌توانست از فروش سیب و آلبالو کسب کند ج) کالای مصرفی

۴) الف) کالای واسطه‌ای ب) درآمدی که بابت کشت و فروش توت‌فرنگی و گوجه‌فرنگی کسب می‌کند ج) کالای ضروری

۳۱- کدام گزینه جمله‌های زیر را کامل می‌کند؟

(الف) «اقتصاد» یک علم است؛ زیرا .....

(ب) انسان را موجودی «کمال‌جو» می‌نامیم؛ زیرا .....

(ج) یخچال مورد استفاده در بستنی‌فروشی ..... است؛ زیرا .....

(۱) الف) دانشمندان علوم اقتصادی مانند سایر علوم بشری، دربارهٔ موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کنند. (ب) با مرتفع‌شدن قسمتی از نیازهایش احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد؛ بلکه دچار نوعی سیری‌ناپذیری می‌شود. (ج) کالای بادوام - در طول زمان، خدمات آن مورد مصرف قرار می‌گیرد.

(۲) الف) اقتصاددانان، موضوعات اقتصادی را با روش‌های علمی مورد مطالعه می‌کنند. (ب) با مرتفع‌شدن قسمتی از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد؛ بلکه دچار نوعی سیری‌ناپذیری می‌شود. (ج) کالای سرمایه‌ای - با یک بار مصرف تمام نمی‌شود.

(۳) الف) دانشمندان علوم اقتصادی، موضوعات اقتصادی را با روش‌های علمی مطالعه می‌کنند. (ب) با برآورده‌شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی نمی‌کند؛ بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. (ج) کالای سرمایه‌ای - در فرایند تولید به کار گرفته می‌شود.

(۴) الف) دانشمندان علوم اقتصادی مانند سایر علوم بشری، دربارهٔ موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کنند. (ب) با برآورده‌شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس رضایت و بی‌نیازی نمی‌کند، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. (ج) کالای بادوام - در فرایند تولید و به وسیلهٔ نگاه تولیدی به کار گرفته شده است.

۳۲- نتیجهٔ منطقی عبارت زیر کدام است؟

«نیازهای انسان نامحدود است و منابع و امکانات محدود هم قابلیت مصارف متعدد دارد و هم با روش‌های مختلفی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.»

(۱) انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند، همهٔ آن‌چه را می‌خواهد، همزمان و همیشه داشته باشد؛ بنابراین باید از منابع و امکانات خود انتخاب بهینه‌ای به عمل آورد و بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کند.

(۲) عقلانیت محدود انسان موجب می‌شود که انسان برای تأمین نیازها و خواسته‌های متنوع خود به استفادهٔ بی‌رویه از منابع دست‌بزند و محدودیت‌های بیشتری را برای خود و جامعه فراهم کند.

(۳) انسان به کمک دانش اقتصاد می‌تواند سطح دانش فنی خود را ارتقا دهد و از این طریق منابع و امکانات موجود در طبیعت را به تولید کالای خاصی برای رفع نیازهای متنوع و نامحدود خود اختصاص دهد.

(۴) منابع و امکانات بی‌حد و حصر در دسترس بشر نمی‌تواند پاسخگوی نیازها و خواسته‌های انسان باشد، بنابراین باید با اتخاذ روش مناسب برای بهره‌برداری از منابع و امکانات، بیشترین میزان تولید را به دست آورد.

۳۳- انسان به دنبال ..... تصمیم می‌گیرد نیازش را برطرف کند و بعد از آن احساس ..... می‌کند؛ اولین مرتبه از نیازهای انسان ..... است و اگر انسان تنها به این نیازها بپردازد به ..... می‌رسد.

(۱) احساس نیاز - رضایت - مادی و حیوانی - رضایت و بی‌نیازی

(۲) کمال‌جویی - بی‌نیازی - رفع گرسنگی و تشنگی - خلق نیازهای کاذب

(۳) محرک فعالیت و تلاش خود - رضایت - نیاز به امنیت - سیری‌ناپذیری

(۴) اهداف و انتخاب‌های خود - بی‌نیازی - مسکن و پوشاک - کمال‌جویی

۳۴- مثال انسان تشنه‌ای که تشنگی خود را با آب دریا برطرف می‌کند؛ با کدام یک از گزینه‌های زیر هماهنگ است؟

(۱) نیازهای انسان محرک فعالیت و تلاش اوست؛ این نیازها مراتبی دارند؛ به طور طبیعی اولین مرتبه از نیازهای اولیهٔ زندگی، مادی است؛ نیاز به غذا که با آن رفع گرسنگی کند، آب سالم که رفع تشنگی کند، سرپناهی که در آن از گزند سرما، گرما و درندگان مصون بماند و نیاز به امنیت از نیازهای اولیهٔ انسان به شمار می‌رود.

(۲) نیازهای انسان به نیازهای مادی محدود نمی‌شود بلکه نیازهای عاطفی، روحی، نیاز به علم، هنر، فرهنگ، دین و اخلاق، نیاز به ارتباط و تعامل با انسان‌ها و ... از جمله نیازهایی است که بدون رفع آن‌ها انسان به کمال خود نخواهد رسید.

(۳) انسان موجودی کمال‌جو است؛ به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف شود کمال‌جویی به نوعی سیری‌ناپذیری تبدیل می‌شود.

(۴) دین اسلام به عنوان دینی کامل در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد؛ به عبارت دیگر با اینکه ارتقای معنوی انسان و خداگونه شدن او را مد نظر قرار داده است و تلاش می‌کند انسان را از اسیر مادیات شدن، برهاند.

۳۵- کدام گزینه پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

(الف) زیاده‌روی در نیازهای مادی به چه امری می‌انجامد؟

(ب) نیازهای اولیهٔ زندگی انسان شامل چیست؟

(ج) برای رسیدن به سعادت و کمال، نیازهای مادی و معنوی انسان چه رابطه‌ای دارند؟

(۱) الف) سیری‌ناپذیری (ب) بهداشت و درمان (ج) سد راه یکدیگرند.

(۲) الف) کمال‌جویی (ب) مسکن و پوشاک (ج) با هم مورد توجه قرار می‌گیرند.

(۳) الف) خلق نیازهای کاذب (ب) دین و اخلاق (ج) دارای درجات و سطوح‌اند. (۴) الف) توقف و انحطاط انسان (ب) امنیت و آموزش (ج) مکمل‌اند.

۳۶- کدام گزینه مبین پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

الف) در رابطه با «واقعیت» کدام مورد درست است؟

ب) انسان به کمک علم اقتصاد .....

ج) چرا انسان را موجودی «کمال‌جو» می‌نامند؟

د) انسانی که در مراتب مادی نیازهای خود باقی مانده، حس کمال‌جویی خود را چگونه اقناع می‌کند؟

ه) «محرک» فعالیت و تلاش انسان چیست؟

۱) الف) رفع نیازهای انسان از طریق منابع و امکانات طبیعی و انسانی ممکن است ب) بهترین راه رفع نیازهایش را انتخاب می‌کند ج) زیرا با برآورده شدن

پاره‌ای از نیازهایش احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد د) به وسیله خلق نیازهای کاذب ه) نیازهای او

۲) الف) منابع و امکانات در دسترس انسان محدود است ب) به نحو صحیح از منابع و امکانات استفاده می‌کند ج) زیرا با برآورده شدن برخی از نیازهایش،

نیازهای تازه‌ای در وجود او شکل می‌گیرد د) با توقف و انحطاط در نیازهای حیوانی ه) رضای خداوند متعال

۳) الف) نیازهای انسان نامحدود هستند ب) منابع و امکانات را به خدمت خود می‌گیرد ج) زیرا با مرتفع شدن نیازهایش احساس رضایت می‌کند د) به وسیله

خلق نیازهای کاذب ه) نیازهای مادی و معنوی انسان

۴) الف) یکی از مأموریت‌های انسان، رفع نیازهای دیگران است ب) بهترین تصمیم را در خصوص استفاده از منابع و امکانات به عمل می‌آورد ج) زیرا نیازهای

محدود او با برآورده شدن تمام می‌شوند د) با توقف و انحطاط در نیازهای حیوانی ه) منابع و امکانات خدادادی

۳۷- چه تعداد از گزاره‌های زیر نادرست است؟

الف) خداوند انسان‌ها را به گونه‌ای آفریده است که به حکم فطرت و سرشت خود در هر انتخابی به دنبال بیشترین منافع و کمترین هزینه و ضرر هستند.

ب) محدود بودن منابع و امکانات و همچنین محدود بودن روش‌های استفاده از منابع و امکانات، انسان را با مفهوم اندیشه اقتصادی روبه‌رو می‌کند.

ج) انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه آنچه را می‌خواهد هم‌زمان و همیشه داشته باشد؛ در نتیجه باید دست به انتخاب بزند.

د) خداوند منابع، امکانات و ثروت‌های طبیعی و انسانی را به امانت در اختیار جانشین خود قرار داده است تا با رفع نیازهای خود و هم‌نوعانش، مأموریت

خود را به جای آورد.

۱) یک ۲) دو ۳) سه ۴) چهار

۳۸- «افشین دانش‌آموز پایه دهم انسانی اکثر وقت خود را صرف بازی با کامپیوتر می‌کند در حالی که می‌داند می‌تواند از آن برای مطالعه دروس خود، کمک به

مادرش در انجام کارهای خانه و ... استفاده کند.» عبارت مذکور به کدام گزینه اشاره دارد؟

۱) نیازها و خواسته‌های انسان گوناگون و نامحدود است.

۲) انسان، بهره‌بردار و منابع و امکانات موجود محدود است.

۳) از منابع و امکانات می‌توان مصارف گوناگونی به عمل آورد.

۴) انسان پیوسته باید بهترین انتخاب را انجام دهد.

۳۹- دلیل هریک از موارد زیر کدام است؟

الف) محدود بودن امکانات و منابع در دسترس بشر

ب) مواجه شدن آدمی با مفهوم کمیابی

ج) پیدایش مسأله انتخاب

۱) الف) محدود بودن دانش فنی بشر ب) محدودیت منابع و امکانات و محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات در دسترس خود ج) عقلانیت محدود

انسان در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها

۲) الف) استفاده بی‌رویه در قرون گذشته ب) محدودیت منابع و امکانات و محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات در دسترس خود ج) از دست

دادن برخی از انتخاب‌ها در صورت انجام یک انتخاب

۳) الف) ناشناخته بودن بسیاری از آن‌ها ب) محدود بودن راه‌های بهره‌برداری از منابع و امکانات طبیعی و انسانی و نامحدود بودن نیازهایش ج) از دست دادن

برخی از انتخاب‌ها در صورت انجام یک انتخاب

۴) الف) امکان مصارف متعدد از منابع ب) محدود بودن راه‌های بهره‌برداری از منابع و امکانات طبیعی و انسانی و نامحدود بودن نیازهایش ج) عقلانیت محدود

انسان در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها

پاسخ نامه تشریحی

۱. انسان به دنبال احساس نیاز، تصمیم می‌گیرد که آن نیاز را برطرف سازد و بعد از رفع نیاز، احساس رضایت می‌کند. اما احساس بی‌نیازی در او شکل نمی‌گیرد. انسان موجودی کمال جو است؛ به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. انسان کمال جو در نیازهای مادی و حیوانی متوقف نمی‌شود و مراتب نیازهایش را به خوبی طی می‌کند و با رفع نیازهای غیرمادی به کمال خود می‌رسد. نیازهای مادی شامل نیاز به غذا و آب سالم برای رفع گرسنگی و تشنگی، نیاز به سرپناهی که در آن از گزند گرما، سرما و درندگان مصون بماند، نیاز به امنیت، بهداشت و درمان و ... بوده و اولین مرتبه از نیازهای اولیه زندگی هستند.

نیازهای غیرمادی شامل نیازهای عاطفی، روحی، نیاز به علم، هنر، فرهنگ، دین و اخلاق، نیاز به ارتباط و تعامل با انسان‌ها و ... است که بدون رفع آن‌ها انسان به کمال خود نمی‌رسد.

۲. اگر انسان در رفع نیازهای طبیعی خود، مراتب نیازها را به خوبی طی نکند و در یک مرتبه متوقف بماند، به خلق نیازهای کاذب برای خود اقدام می‌کند تا حس کمال جویی خود را سیراب کند. پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، موجب توقف و انحطاط انسان می‌شود.

پس ترتیبش اینطوری درسته: توقف در نیازهای مادی و حیوانی ← خلق نیازهای کاذب ← سیری ناپذیری ← توقف و انحطاط انسان

۱. بررسی گزینه‌ها

۱) درست - درست - درست (۲) نادرست - نادرست (۳) نادرست - نادرست - نادرست (۴) درست - درست - نادرست

۲. ذخایر معدنی با وجود فراوان بودن در کره زمین به دلایل زیر محدود است:

۱) ناشناخته بودن بسیاری از این ذخایر ۲) محدود بودن دانش فنی بشر ۳) استفاده بی‌رویه از منابع در قرن گذشته.

۳. محدودیت منابع و امکانات در دسترس انسان و ۲) محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات، وضعیتی را ایجاد می‌کند که اقتصاددانان به آن «کمپایی» می‌گویند.

۴. ملاک بهترین بودن این است که با استفاده از منابع بتوان: ۱) بیشترین میزان منافع (مانند تولید) را به دست آورد و ۲) سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کرد.

۱. بررسی گزینه‌ها

۱) درست - نادرست - درست (۲) درست - درست - نادرست (۳) درست - نادرست - درست (۴) درست - درست - درست

۵. تمامی آن چه اسلام در قالب تأکید بر اخلاق و احکام اقتصادی ارائه کرده است، چراغ راه و تکمیل‌کننده فرایندی است که عقلانیت اقتصادی برای رسیدن به اهداف خود، بدان‌ها نیازمند است.

۶. الف) من لا معاش له، لا معاد له: در دسترس نبودن معاش، خطری است که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند. ب) ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه: اسلام دنیا و آخرت را با هم مورد توجه قرار می‌دهد و به دست آوردن آخرت را در گرو از دست دادن دنیا نمی‌داند.

۷. کشوری که وضعیت اقتصادی آن نابسامان باشد و نتواند پایه‌پای بقیه کشورهای دنیا در مسیر پیشرفتی همه‌جانبه حرکت کند، بسیار آسیب‌پذیر خواهد شد و از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌شود. چنین جامعه‌ای نمی‌تواند با اتکاء به فرهنگ ملی خود، مسیر آینده خویش را تعیین کند و به شدت تحت تأثیر اقتصادهای مهاجم قرار می‌گیرد.

۸. آیه شریفه ﴿ربنا اتنا فی الدنيا حسنه و فی الآخرة حسنه﴾ بیانگر این است که: ۱) دین اسلام در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌هاست و دنیا و آخرت را همراه با هم مورد توجه قرار می‌دهد. ۲) اسلام با اینکه ارتقای معنوی انسان و خداگونه شدن او را مد نظر دارد و تلاش می‌کند انسان را از اسارت در مادیات و دل بستن به دنیا برهاند اما بی‌اعتنایی به مسائل مادی و دنیوی را قبول ندارد. ۳) اسلام به دست آوردن آخرت را در گرو از دست دادن و کنار گذاشتن دنیا نمی‌بیند.

۹. الف) دانش اقتصاد با دقت درباره انواع منافع و هزینه‌ها کمک می‌کند انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها در استفاده از منابع و امکاناتشان بهترین‌ها را انتخاب کنند.

ب) علم اقتصاد علمی است که انتخاب‌های بشر را به صورت رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب که موارد استفاده مختلف دارند، و نیازهای مادی نامحدود او، مطالعه می‌کند و با ارائه بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند. ج) در یک تصویر بسیار ساده از حیات انسان با دو مفهوم، یعنی نیازهای انسان و منابع و امکانات روبرو می‌شویم.

۳۱۵ ابتدا باید مشخص کنیم کشاورز با کاشت چه محصولی منافع بیشتری به دست می‌آورد. هر محصولی که برای او منفعت (درآمد) بیشتری داشته باشد، گزینه اول (انتخاب بهترین) انتخاب او خواهد بود. برای این منظور چهار محصول را از نظر منافی که دارد به ترتیب از بیشترین منفعت به کمترین منفعت مرتب می‌کنیم. یعنی محصولی که منفعت بیشتری دارد اول قرار می‌گیرد و محصولات بعدی به ترتیب در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند.

ردیف	نام محصول	منافع حاصل از فروش
۱	پنبه	۴۵۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۲	گندم	۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۳	جو	۴۳۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۴	ذرت	۴۳۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

بعد از مرتب‌کردن و اولویت‌بندی محصولات، حال محصولی را که بیشترین منافع را دارد برای کشت در زمین انتخاب می‌کنیم. با توجه به اطلاعات جدول فوق، کشاورز بهتر است محصول پنبه را انتخاب کند و در زمین خود بکارد. چرا؟ زیرا منافع حاصل از کشت پنبه نسبت به سایر محصولات بیشتر خواهد بود.

بعد از پنبه، دومین محصولی که کشاورز می‌تواند با کشت و تولید آن در زمین منفعت بیشتری نسبت به جو و ذرت به دست آورد، گندم است اما با کشت پنبه فرصت کشت گندم را از دست می‌دهد. بنابراین هزینه فرصت کشت پنبه، مقدار منافی است که می‌توانست از کشت گندم به دست آورد ولی از آن محروم شده است:

هزینه فرصت کشت پنبه (انتخاب اول) = مقدار منافع از دست‌داده‌گزینه دوم (گندم) = ۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۱۱۶ قیمت محصول $\times$ مقدار تولید هر محصول = درآمد

ریال $۴,۲۰۰,۰۰۰ = ۶۰ \times ۷۰,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش پنبه

ریال $۳,۲۵۰,۰۰۰ = ۱۳۰ \times ۲۵,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش گندم

ریال $۴,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۰۰ \times ۴۰,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش ذرت

ریال $۴,۴۰۰,۰۰۰ = ۸۰ \times ۵۵,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش سیب‌زمینی

ردیف	نام محصول	منافع حاصل از فروش
۱	سیب‌زمینی	۴,۴۰۰,۰۰۰ ریال
۲	پنبه	۴,۲۰۰,۰۰۰ ریال
۳	ذرت	۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۴	گندم	۳,۲۵۰,۰۰۰ ریال

محصولات تولیدی را براساس منافع حاصل از فروش به ترتیب از بیشترین به کمترین مرتب می‌کنیم: اگر کشاورز زمین خود را به کشت سیب‌زمینی اختصاص دهد، ۴,۴۰۰,۰۰۰ ریال درآمد کسب خواهد کرد؛ پس عاقلانه و منطقی است که کشاورز بهترین انتخاب را انجام دهد؛ یعنی سیب‌زمینی را انتخاب کند. بعد از سیب‌زمینی، بهترین گزینه از نظر منافع پنبه است. بنابراین وقتی کشاورز زمین خود را به کشت سیب‌زمینی اختصاص داد، طبیعتاً نمی‌تواند در زمین خود پنبه بکارد و از منافع حاصل از کشت پنبه به میزان ۴,۲۰۰,۰۰۰ ریال محروم می‌شود.

پس هزینه فرصت انتخاب سیب‌زمینی برابر است با: ۴,۲۰۰,۰۰۰ ریال

۱۲ $\times$ مبلغ اجاره ماهیانه = اجاره سالانه

ریال $۱۹۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۶,۰۰۰,۰۰۰ \times ۱۲ =$ درآمد سالانه حاصل از اجاره زمین

درآمد سالانه حاصل از تولید و فروش محصول برابر با ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که در صورت مسأله داده شده است. حال که فرد بهترین انتخاب را به عمل آورده و تصمیم گرفته زمین خود را اجاره دهد، از کشت محصول در زمین خود محروم می‌شود؛ به عبارت دیگر اجاره زمین برای کشاورز هزینه‌ای دارد و هزینه آن عبارت است از مقدار منافع حاصل از کشت محصول در زمین.

هزینه فرصت اجاره‌دادن زمین = ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۴۱۸ منافع حاصل از فروش هر محصول = قیمت هر محصول $\times$ مقدار محصول تولیدی

ریال $۱,۶۸۰,۰۰۰ = ۲ \times ۸۴۰,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش دو عدد مانتو

ریال $۱,۷۵۰,۰۰۰ = ۵ \times ۳۵۰,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش ۵ عدد پیراهن

ریال $۱,۲۶۰,۰۰۰ = ۳ \times ۴۲۰,۰۰۰ =$ درآمد حاصل از فروش سه عدد کت

ردیف	پوشاک	درآمد حاصل از فروش
۱	پیراهن	۱,۷۵۰,۰۰۰ ریال
۲	مانتو	۱,۶۸۰,۰۰۰ ریال
۳	کت	۱,۲۶۰,۰۰۰ ریال

بعد از این که انتخاب و مرتب‌کردیم تا بلو شد که پیراهن سود بیشتری دارد پس بهترین انتخابه. وقتی تولیدکننده پوشاک مقدار پارچه خود را به تولید ۵ عدد پیراهن اختصاص می‌دهد، مقدار درآمد حاصل از تولید و فروش به مبلغ ۱,۶۸۰,۰۰۰ ریال مانتو را از دست می‌دهد. این مقدار منافع از دست‌داده همان هزینه فرصت پیراهن (انتخاب اول) است.

۱۹ الف) بهترین و برترین انتخاب، کشت گندم است که ارزش (منفعت) بیشتری دارد. با انتخاب گندم، از منافع حاصل از کشت ذرت به مبلغ ۲۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال باید صرف نظر کنیم.

ب) هر انتخابی هزینه‌ای دارد، در این‌جا انتخاب گندم منافعی را به همراه دارد، اما در کنار آن هزینه‌ای را هم برای این انتخاب باید در نظر گرفت که همان هزینه فرصت نام دارد. پس هزینه فرصت همیشه برای اولین انتخاب یعنی گندم در نظر گرفته می‌شود.

ج) مقدار منافع به‌دست‌آمده بابت کشت گندم برابر است با: ۳۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال

مقدار منافع از دست‌داده بابت کشت گندم (هزینه فرصت) برابر است با: ۲۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۲۰ الف) ابتدا سود سالیانه هر کدام از انواع سرمایه‌گذاری‌ها را از فرمول روبرو محاسبه می‌کنیم: درصد سود سالیانه × مبلغ سرمایه نقدی = مقدار سود سالیانه

ریال $۱۴۴,۰۰۰,۰۰۰ = ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \frac{۱۸}{۱۰۰}$ = سود سالیانه خرید اوراق مشارکت طرح‌های نیروگاهی

ریال $۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \frac{۱۵}{۱۰۰}$ = سود سالیانه سپرده‌گذاری در بانک

ریال $۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ = ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \frac{۲۲}{۱۰۰}$ = سود سالیانه سرمایه‌گذاری در صندوق

حال انواع سرمایه‌گذاری را براساس سود سالیانه مرتب می‌کنیم:

انتخاب اول: سرمایه‌گذاری در صندوق با سود سالیانه ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال

انتخاب دوم: خریدار اوراق مشارکت طرح‌های نیروگاهی با سود سالیانه ۱۴۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال

هزینه فرصت سرمایه‌گذاری (انتخاب اول) برابر است با مقدار سود سالیانه مورد انتظار از خرید اوراق مشارکت (گزینه دوم)

ب) بهترین نوع سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاری در صندوق‌های مشترک است که میزان سود سالیانه آن ۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال است.

ج) هزینه فرصت برابر است با مقدار منافع از دست‌داده دومین انتخاب خوب که فرد از دست داده است.

۲۱ کالا ملموس و فیزیکی است و خدمات غیرملموس و غیرفیزیکی است.

۲۲ مصرف‌کننده میزان اهمیت کالا (ضروری و یا تجملی بودن آن) را با حساسیت خود نسبت به قیمت نشان می‌دهد.

۲۳ الف) کالای بادوام: کالاهایی که خودشان مصرف نمی‌شوند، بلکه در طول زمان، خدمات آن‌ها مورد مصرف قرار می‌گیرد؛ مانند اتومبیل و تلویزیون

(البته کالای سرمایه‌ای هم درسته چون اون هم کالای بادوامه) ب) کالای تجملی (لوکس): کالاهایی که برای تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر خریداری و مصرف می‌شوند؛ مانند

تابلوفرش، نورافشان، فرش دستباف و آباژور ج) کالای واسطه‌ای: کالاهایی که تولیدکنندگان دیگر برای ادامه فرایند تولید و تبدیل آن‌ها به کالاهای دیگر، آن‌ها را

خریداری می‌کنند؛ مانند چرم و چوب د) کالای مصرفی: کالاهایی که توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری و مصرف می‌شود؛ مانند پوشاک و مواد غذایی

۲۴ خانواده‌ها، مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی، افراد، مؤسسات خیریه و ... همه بازیگران خرد عرصه اقتصادی هستند که نقش و وظیفه آن‌ها تولید

محصولات و یا مصرف آن‌ها و مبادله با یک‌دیگر است.

۲۵ مصرف‌کننده میزان اهمیت کالا را با حساسیت خود نسبت به قیمت نشان می‌دهد. اگر فردی مصرف‌کالایی مثل شکر را با وجود کاهش قیمت آن، تغییر ندهد، آن

کالا را کالای ضروری می‌نامیم. اگر فردی میزان مصرف کالایی مثل فرش دستباف را با کوچکترین تغییر در قیمت آن، تغییر دهد، آن کالا را کالای تجملی یا لوکس می‌نامیم.

۲۶ دولت که برای ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد یا تأمین برخی نیازهای عمومی مثل دفاع نظامی فعالیت می‌کند، فعال اقتصادی کلان

محسوب می‌شود.

۲۷ منابع و امکانات هم قابلیت مصارف متعدد دارد و هم روش‌های مختلفی برای استفاده در نتیجه انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه آنچه را

که می‌خواهد، هم‌زمان و همیشه داشته باشد؛ در نتیجه باید انتخاب کند.

۲۸ منابع و امکانات قابلیت مصارف متعددی دارند؛ مثلاً در زمین کشاورزی هم می‌توان برای تولید پوشاک، پنبه کاشت و هم برای تهیه غذا، گندم کاشت.

۲۹ الف) اسلام عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر از جمله روابط اقتصادی، رنگ عبادت می‌زند.

ب) اسلام با در نظر گرفتن سعادت بشر و نیازهای واقعی آن (اعم از مادی و معنوی)، اهداف، برنامه‌ها، قوانین و روش‌هایی را معرفی می‌کند تا انسان‌ها با هزینه

کم‌تر به پیشرفت و سعادت برسند.

۳۰ الف) سیب و آلبالوی خریداری‌شده توسط شرکت تولید مواد غذایی چون در فرایند تولید به کار گرفته می‌شود، کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود.

ب) تصمیم باغبان تولید توت‌فرنگی و گوجه‌فرنگی است که با انجام آن از کشت آلبالو و سیب و سودی که از فروش آن می‌کرده، صرف نظر کرده است. پس در واقع

هزینه فرصت تولید توت‌فرنگی و گوجه‌فرنگی، سودی است که از فروش سیب و آلبالو نصیب او می‌شده است و باید از آن صرف نظر کند. ج) محصولاتی که فرد

مذکور در خانه خود مورد استفاده قرار می‌دهد، کالای مصرفی است.

۳۱ الف اقتصاد یک علم است؛ زیرا دانشمندان علوم اقتصادی موضوعات اقتصادی مانند تولید، مصرف، توزیع، تجارت، رشد و پیشرفت، فقر، مالیات و ... را با روش‌های علمی مورد مطالعه قرار می‌دهند.

ب) انسان موجودی کمال‌جو است؛ به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش احساس بی‌نیازی نمی‌کند، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد.
ج) کالاهای بادوامی که در فرایند تولید به وسیله بنگاه‌های تولیدی به کار گرفته می‌شوند، کالای سرمایه‌ای نام دارند. یخچال در مغازه بستنی‌فروشی، کالای سرمایه‌ای است.

۳۲ انسان به دلیل محدودیت‌هایش نمی‌تواند همه آن‌چه را که می‌خواهد و نیاز دارد، به طور همزمان و همیشه داشته باشد؛ بنابراین با بهترین روش‌ها و در بهترین محل استفاده، انتخاب بهینه‌ای را از منابع و امکانات به عمل آورد و بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کند.

۳۳ بررسی گزینه‌ها

- ۱) درست - درست - درست - نادرست
۲) نادرست - نادرست - درست - درست
۳) درست - درست - درست - درست
۴) نادرست - نادرست - درست - نادرست
- ۳۴ عبارت مذکور در صورت سؤال به ارضای نیازها از راه نادرست اشاره می‌کند که مصداق آن را در گزینه (۳) می‌توان دید.

۳۵ الف) زیاده‌روی در نیازهای مادی به سیری‌ناپذیری، خلق نیازهای کاذب و توقف و انحطاط انسان می‌انجامد.

ب) دین و اخلاق نیازهای ثانویه انسان به شمار می‌روند.

ج) رسیدن به سعادت و کمال برای انسان، مستلزم مورد توجه قرار دادن نیازهای مادی و معنوی به صورت توأمان است بنابراین این نیازها مکمل یکدیگرند.

۳۶ بررسی گزینه‌ها

- ۱) همشون درستن! نکته فکر کردی قسمت غلطی توش بوده که گزینه صحیح شده؟!
۲) درست - درست - درست - نادرست
۳) درست - نادرست - نادرست - درست
۴) درست - درست - نادرست - نادرست

۳۷ ب) محدود بودن منابع و امکانات و همچنین محدود بودن روش‌های استفاده از منابع و امکانات، انسان را با مفهوم «کمیبایی» روبه‌رو می‌کند.

عبارت مذکور به این مطلب اشاره دارد که از منابع و امکانات می‌توان در راه‌های مختلفی استفاده کرد.

۳۹ محدود بودن منابع و امکانات در دست بشر ← محدود بودن دانش فنی بشر، استفاده بی‌رویه در قرون گذشته و ناشناخته بودن بسیاری از آن‌ها / مواجه شدن آدمی با مفهوم کمیابی ← محدودیت منابع و امکانات و محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات در دسترس خود / پیدایش مسأله انتخاب ← از دست دادن برخی انتخاب‌ها در صورت انجام یک انتخاب

۴۰ ملاک بهترین بودن، به دست آوردن بیشترین میزان منافع و فراهم کردن سطح بالاتری از رفاه است. محدودیت‌های انسان او را به مسأله انتخاب مواجه می‌سازد؛ همچنین در تصمیم‌گیری‌ها انسان به حکم فطرت خود گزینه‌ای را انتخاب می‌کند که منافع بیشتری داشته باشد.

۴۱ بررسی گزینه‌ها

- ۱) درست - درست - نادرست
۲) درست - نادرست - درست
۳) درست - درست - درست
۴) درست - نادرست - درست
- ۴۲ کاشت بذر گندم مقاوم، از جمله انتخاب‌های صحیح و موافق با فطرت و سرشت آدمی است.

۴۳ ج) مقدار منافع از دست داده گزینه دوم (فقط گزینه بعری، نه همشون)، هزینه فرصت انتخاب گزینه اول است.

۴۴ بررسی گزینه‌ها

- ۱) درست - نادرست - نادرست
۲) درست - درست - درست
۳) درست - نادرست - درست
۴) درست - درست - نادرست

۴۵ بررسی گزینه‌ها

- ۱) درست - درست - درست
۲) درست - نادرست - درست
۳) درست - درست - نادرست
۴) درست - نادرست - نادرست

۴۶ بررسی گزینه‌ها

- ۱) درست - نادرست - درست - درست
۲) درست - درست - درست - نادرست
۳) درست - درست - درست - درست
۴) درست - نادرست - درست - درست

۴۷ اتوبوسی که توسط شرکت اتوبوسرانی مورد استفاده قرار می‌گیرد، کالای سرمایه‌ای است.

تفاوت کالای سرمایه‌ای و بادوام اینه که، درسته که کالای سرمایه‌ای یه نوع کالای بادوامه ولی باید هتماً از طرف تولیدکننده مورد استفاده قرار بگیره تا سرمایه‌ای بشه. آگه مصرف‌کننده ازش استفاده کنه همون بادوام میمونه!

۴۸ بررسی گزینه‌ها

- ۱) سرمایه‌ای - بادوام - مصرفی
۲) بادوام - بادوام - واسطه‌ای
۳) بادوام - بادوام - واسطه‌ای
۴) سرمایه‌ای - بادوام - واسطه‌ای